

Vestlunddagarna 2014: Demokratisera demokratin

Demokratisera demokratin var det övergripande temat för den konferens – Vestlunddagarna – som Föreningen för folkbildningsforskning anordnade på Tollare folkhögskola den 27-28 mars 2014. Bakgrunden till konferensen var Gösta Vestlunds hundraårsdag 2013 (se faktaruta i slutet av artikeln). Under två dagar tog deltagarna del av och diskuterade ett antal aspekter av demokrati i dagens samhälle.

Konferensen inleddes med *Johnny Lindqvist*, expert på ungdomskommunikation och bloggare på surfalugnt.se, som talade om vad sociala medier kan innebära för demokratin. De ger nya möjligheter, men en utmaning är att värdera all den information och alla de budskap som sprids på nätet.

Sedan var det dags för rapparen och författaren *Petter Alexis Askergren* som knappt kunde skriva sitt namn när han gick i skolan och plågades av läs- och skrivsvårigheter, men som fick en andra chans tack vare komvux och som så småningom gjorde skrivandet till sitt yrke. Petter anknöt till sin bok *16 rader* som också beskrivs på förlagets hemsida (<http://brombergs.se/titel/16-rader/505>).

I boken *16 rader* har Petter samlat de mest betydelsefulla texterna ur sin stora produktion. Till varje text har han skrivit kommentarer om hur han tänkte och kände när texten kom till. Vilka referenser han använde. Vad han inspirerades av: sådant han hört, sett, läst eller varit med om. Vilka nyckelorden är, hur har han lagt upp sin berättelse och vilka bilder och känslor han vill förmedla.

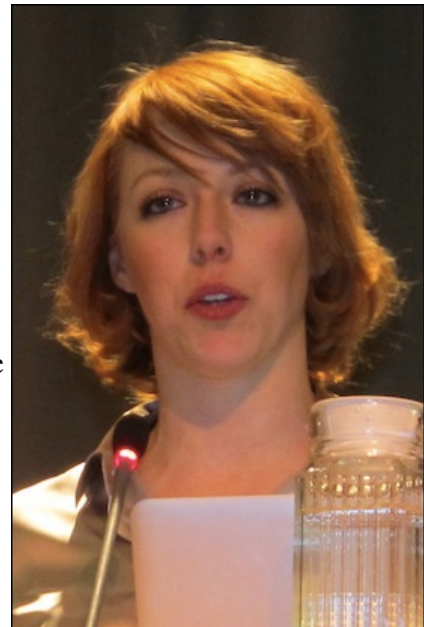
Boken visar hur Petter närmat sig språket utan hämningar, både genom att skriva och läsa, och kan därför användas som ett verktyg för lärare att inspirera, öppna nya vägar och synsätt för unga att se på text och litteratur.

På eftermiddagen den första dagen förflyttades hela konferensen till ABF-huset i Stockholm, där även andra kunde ta del av regissören *Göran Sarring* och skådespelaren *Christian Zell* från Östgötateatern föreställning baserad på Gene Sharps bok "From Dictatorship to Democracy". Boken har översatts till mer än trettio språk och har spelat en mycket betydelsefull roll när det gäller organiseringen av protester, demonstrationer och folklig mobilisering i länder som Serbien, Georgien, Ukraina och Iran. Den kom också att ha stort inflytande på den arabiska våren, exempelvis i Egypten.

Ekonomer eller astrologer?

Efter teaterföreställningen blev det dags för *Katrine Kielos*, författare till boken "Det enda Könet" (2012), som är en uppgörelse med nationalekonomins företrädare ur ett genus- och ekonomiperspektiv. Några spridda citat från Katrines föreläsning:

- Om jag varit diktator skulle jag ha förbjudit torg; de verkar bara ställa till med problem.
- Plutokrati betyder att personer har mer att säga till om ju mer ekonomisk makt de har. Håller västvärlden, inklusive Sverige, på att bli mer och mer plutokratiska?
- Toppmötet i Davos är plutokraternas egen Almedalsvecka.

- Jag säger som nationalekonomen John Kenneth Galbraith: Gud skapade ekonomer för att få astrologer att framstå som trovärdiga.
- Nationalekonomer har visat sig vara mer själviska än andra. Är det egoisterna som blir nationalekonomer eller blir man mer egoistisk av ekonomiutbildningen?
- Ekonomerna har fört fram en attraktiv och förförisk berättelse om världen. Men nu börjar den ifrågasättas, dock mindre i Sverige än i Storbritannien.

Denna förföriska berättelse säger bland annat att förmögenheter sipprar ner från de rika till de fattiga, så att alla får del av det ökande välståndet. Men som inte minst den franske ekonomen Thomas Piketty visat är det istället så att klyftorna ökar i samhället. Under en stor del av 1900-talet minskade klyftorna, men det förklaras av kapitalförstörelsen under de båda världskrigen. Det normala, enligt Piketty, är att klyftorna mellan rika och fattiga ökar.

Katrine Kielos bok *Det enda könet heter* på engelska *Who cooked Adam Smith's dinner – A Story About Women and Economics* och vid seminariet pekade hon på att Adam Smiths mamma stod för en stor del av hans mathållningen, medan kvinnors vardag och verklighet inte syntes i hans texter om nationens välfärd.

Andra konferensdagen inleddes med ett program om ”Skönlitteraturens betydelse för demokratin”, med litteraturvetaren *Lena Kjersén Edman* och professorn i pedagogisk filosofi *Bernt Gustavsson*. Lena poängterade bland annat vikten av att läsa för och med barn samt av att lära barn läsa mellan raderna, det vill säga att se vad som inte står utsagt. Ett exempel är att om man läser en bok om vilda västern, med cowboys och indianer, kan man efteråt samtala med barnet om hur berättelsen skulle ha kunnat se ut om den hade skrivits av en av indianerna istället.

Bernt Gustavsson betonade i sitt bidrag människan som en berättande varelse, där meningsskapande och identitetsbygge är viktiga komponenter. Han betonade också vikten av *cultural literacy* – kod, kritik, mening och brukande. Ett annat tema var skönlitteraturens betydelse i svensk folkbildning – den begründande läsningen, kamrat- och vänskretsar i anslutning till bibliotek och böcker, att kunna lyfta sig från sin egen vardag och få nya perspektiv samt vikten av det jämlika deliberativa samtalet. Avslutningsvis pekade han på

olika motiv för att läsa skönlitteratur som att vidga sina horisonter, dela erfarenheter och ta del av ny kunskap och få alternativa bilder av världen.

Demokratin finns bara som ideal

Därefter blev det dags för stasvetaren *Katarzyna Jeziarska* att tala om "Två filosofiska strömningar för demokratiutveckling idag", vilket hon skrivit om i hennes studie "Radical democracy redux. Politics and subjectivity beyond Habermas and Mouffe" (2011), som hon använde sig av under föreläsningen.

Katarzyna talade även om "polyarkier", de ofullständiga demokratier som främst finns i väst, exempelvis i Sverige, till skillnad mot verkliga "demokratier", som inte finns utan idag är oppnåeliga ideal.

Definitionen av demokrati lånade hon från Robert Dahl: effektivt deltagande, lika rösträtt, upplyst förståelse, kontroll av dagordningen, inkludering.

– Demokratin finns bara som ideal, men det är viktigt och nödvändigt att ständigt ha detta ideal i en föreställningsvärld.

En fråga som Katarzyna berörde handlade om de ointresserade: – I det klassiska Aten fick man tvinga medborgarna att gå till torget för att delta i omröstningarna. Hur får man

människor att vilja ha inflytande idag? Hur få de ointresserade att ta ansvar?

De tre demokratimodeller hon pekade på var sammanfattningsvis den liberala demokratimodellen, den deliberativa modellen samt vad hon kallade den agonistiska demokratimodellen. Under det att den deliberativa modellen betonade den rationella individen, samhällets gemenskap och rationell politik kännetecknas den agonistiska modellen av passionerade individer, decentraliserade processer och konflikt och mer av botten up-perspektiv, som bl.a. påverkats av den belgiska marxisten och professorn Chantal Mouffe som kritiserat både den liberala demokratin och den deliberativa modellen.

Avslutning med Alice och Gösta

Konferensen avslutades av *Gösta Vestlund* själv tillsammans med *Alice Bah Kuhnke*, då generaldirektör för dåvarande Ungdomsstyrelsen (senare omdöpt till Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor). I höstas blev Alice en omtalad och omstridd kultur- och demokratiminister.

Gösta citerade bland andra den tyske sociologen Ulrich Beck, som myntat uttrycket *Demokratisera demokratin*, och poängterade att det nu mer än någonsin är viktigt att lyssna och söka samförstånd samt att skapa de bästa förutsättningarna för att lösa de konflikter som finns.

– Vi måste lyssna med kraft för att höra vad andra tycker och tänker, också våra motståndare.

Alice började med att bekänna sin starka entusiasm för stadgar, diarienummer och dyligt – det vill säga sådant som av många ofta betraktas som trist men som utgör några av de viktigaste förutsättningarna för en fungerande demokrati.

Det som kanske imponerade mest på deltagarna var hennes berättelse om hur hon bestämde sig för att möta och samtala med en ”rasist”, som efter ett tag visade henne helt andra sidor av sig själv.

Text: Kenneth Abrahamsson & Tore Persson, Foto: Kenneth Abrahamsson

Gösta Vestlund har sedan 1930-talet varit aktiv inom folkbildningen, först som elev, sedan som lärare på ett flertal folkhögskolor och som rektor på Tollare folkhögskola. Därefter inspektör för folkhögskolorna och undervisningsråd på dåvarande Skolöverstyrelsen.

Idag, när Gösta passerat hundraårsstrecket, är han fortfarande verksam. Han har utgivit ett antal böcker, däribland: *Hur vårdar vi vår demokrati* och *Folkuppsfostran, folkupplysning, folkbildning: Det svenska folkets bildningshistoria – en översikt*.

I samband med att Gösta fyllde 100 år 2013 samlades medel in för att årligen kunna arrangera Vestlunddagar med det övergripande temat *Demokratisera demokratin*. Syftet är att i Göstas anda belysa folkbildningens utvecklingsmöjligheter genom att skapa kreativa möten mellan aktiva folkbildare och andra intresserade. Dessa dagar skall kännetecknas av allsidighet, engagemang och den demokratiska människosyn och frihetlighet som är Göstas signum.

Se även: <https://vestlunddagarna.wordpress.com>